

Borut JURIŠIČ

Demografija in migracijski trendi

V Podravju beležimo negativen naravni prirast prebivalstva in relativno močno odseljevanje, vendar število prebivalstva narašča zaradi močnega priseljevanja iz tujine, zaradi česar prihaja do sprememb sestave prebivalstva. Glede na starostne skupine in državljanstvo ter število prebivalcev s prvim prebivališčem v tujini so največje skupine priseljencev z območja nekdanje Jugoslavije, in sicer največ iz Bosne in Hercegovine, nato Kosova, Srbije, Severne Makedonije in Hrvaške. Največji delež tujih državljanov je v starostnih skupinah delovno aktivnega prebivalstva, največ v skupini 25–29 let (15,38 %), 9 % je

predšolskih otrok in 7 % šoloobveznih. Različnost jezika ovira zlasti priseljence z albansko govorečega območja, ki so druga največja skupina priseljencev in imajo dodatne težave pri integraciji. V ta namen je smiselna uvedba mehanizmov, ki bodo pripomogli k premostitvi jezikovnega zveza med priseljenci in lokalnimi skupnostmi.

Ključne besede: selitveni prirast, sestava prebivalstva, upravljanje migracij

1 Uvod

Na število in sestavo prebivalstva vplivajo trije ključni dejavniki:

- rodnost ali nataliteta;
- umrljivost ali mortaliteta;
- selitveno gibanje ali migracije.

Migracija je po definiciji Slovarja slovenskega knjižnega jezika (2023) spreminjanje stalnega ali začasnega bivališča, zlasti iz gospodarskih vzrokov. Obstaja več vrst migracij, glede na:

- dolžino in naravo trajanja ter tudi ekonomsko vlogo, na primer: dnevna migracija, začasna migracija, stalna migracija, sezonska migracija;
- pravni status, na primer: ilegalna migracija, ekonomska migracija, združevanje družine, mednarodna zaščita;
- geografski dejavnik selitve, na primer: notranja migracija, meddržavna migracija;
- smer migracijskega toka, na primer: priseljevanje ali imigracija, odseljevanje ali emigracija in povratna migracija, če se odseljena oseba vrne v državo izvora.

V primeru Republike Slovenije (v nadaljevanju: RS) in podravske regije, natančneje Mestne občine Maribor (v nadaljevanju: MOM), so prisotne vse zgoraj naštetе vrste migracij. Namen tega članka je predstaviti vpliv selitvenega gibanja oziroma migracije na strukturo prebivalstva v podravski regiji in zlasti MOM in izzive, ki izvirajo iz spremembe strukture prebivalstva.

Vlada RS navaja med splošnimi cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja povečanje gospodarskega, okoljskega in družbenega kapitala v razvojnih regijah ter njegove učinkovitosti v smislu konkurenčnosti gospodarstva, kakovosti življenja in trajnostne rabe naravnih virov (Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj, 2023). Družbeni kapital in kakovost življenja pa sta večinoma odvisna od demografskega stanja v regiji.

Za razumevanje demografskega stanja je bil pripravljen pregled tega, in sicer zlasti na področju selitvenega prirasta na območju MOM, ter primerjava stanja 1. januarja 2018 in 1. januarja 2023 na ravni MOM in podravske regije ter na državni ravni RS. Primerjava temelji na podatkih, ki jih je na zaprosilo raziskovalca zagotovil Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju: SURS). Na podlagi teh rezultatov in dolgoročnega spremljanja rezultatov, razpoložljivih prek spletne baze SURS, je bila opravljena analiza stanja prebivalstva, zlasti spremembe narodnostne strukture prebivalstva in iz tega izhajajoče potrebe po spodbujanju integracije tujcev.

Uporabljeni so bili tudi podatki, ki so jih pridobili ravnatelji osnovnih šol (v nadaljevanju: OŠ) na območju MOM, saj lahko v primeru šol govorimo o predstavniku lokalnega in nacionalnega okolja, ki je v neposrednem stiku s priseljenci, ki imajo šoloobvezne otroke.

2 Sestava prebivalstva

SURS redno objavlja podatke o stanju prebivalstva na 1. januarja in 1. julija za posamezno leto. Ti podatki so javno dostopni prek podatkovne baze SiStat in jih je za vso Slovenijo mogoče pridobiti od leta 1922, in sicer število prebivalstva, število živorojenih oseb in število umrlih. Iz teh podatkov je mogoče izračunati tudi selitveno gibanje za obravnavana leta. Ker pri tovrstnem izračunu ni mogoče opredeliti števila izseljenih in priseljenih oseb, ni mogoče natančneje ugotoviti, kako je to selitveno gibanje (če sploh) vplivalo na sestavo prebivalstva.

Od leta 2013 je mogoče spremljati podatke prebivalstva glede na demografske dogodke. Med njimi so bili za analizo uporabljeni ti:

- število živorojenih in mrtvorjenih oseb (glede na spol),
- število umrlih (glede na spol),
- priseljeni iz tujine (glede na državljanstvo državljani RS ali tuji državljani),
- odseljeni v tujino (glede na državljanstvo državljani RS ali tuji državljani),
- notranje selitve.

2.1 Gibanje prebivalstva RS med letoma 1978 in 2022

Glede na razpoložljive podatke SURS je število prebivalstva, rodnost in umrljivost za RS mogoče spremljati od leta 1922. Zaradi ozemeljskih sprememb se v tej raziskavi upošteva kot leto začetka spremljanja leto 1978, ko se kot prva referenčna točka upošteva število prebivalstva na 1. januarja 1978, se pravi prva referenčna točka po končni uveljavitvi *Osimskih sporazumov*, ki so dokončno določili ozemlje RS in zlasti njenega prebivalstva v njenem trenutnem obsegu.

Podatki o številu prebivalstva, živorojenih in umrlih oseb so pridobljeni iz baze podatkov SiStat, medtem ko je podatek za selitveno gibanje pridobljen z izračunom razlike med vsotama prebivalstva obravnavanega leta (P_n) in številom umrlih predhodnega leta (U_{n-1}) ter vsoto prebivalstva predhodnega leta (P_{n-1}) in številom živorojenih oseb predhodnega leta ($Ž_{n-1}$) po formuli: $(P_n + U_{n-1}) - (P_{n-1} + Ž_{n-1})$. V 45 letih je bil v 32 letih zabeležen pozitivni selitveni prirast, v 13 letih pa negativni. Skupni selitveni prirast v tem 45-letnem obdobju znaša 157.204 oseb.

Preglednica 1: Število prebivalcev in naravno gibanje prebivalstva

Leto	Prebivalstvo	Živorjeni	Umrli	Selitveno gibanje
1978	1.852.963	30.354	18.357	8.902
1979	1.872.133	30.604	18.148	7.173
1980	1.893.064	29.902	18.820	8.475
1981	1.909.566	29.220	18.733	5.420
1982	1.924.690	28.894	19.647	4.637
1983	1.929.292	27.200	20.703	-4.645
1984	1.937.588	26.274	20.214	1.799
1985	1.948.577	25.933	19.854	4.929
1986	1.975.273	25.570	19.499	20.617
1987	1.985.486	25.592	19.837	4.142
1988	1.994.066	25.209	19.126	2.825
1989	1.996.325	23.447	18.669	-3.824
1990	1.996.377	22.368	18.555	-4.726
1991	1.999.945	21.583	19.324	-245
1992	1.998.912	19.982	19.333	-3.292
1993	1.994.084	19.793	20.012	-5.477
1994	1.989.408	19.463	19.359	-4.457
1995	1.989.477	18.980	18.968	-35
1996	1.990.266	18.788	18.620	777
1997	1.986.989	18.165	18.928	-3.445
1998	1.984.923	17.856	19.039	-1.303
1999	1.978.334	17.533	18.885	-5.406
2000	1.987.755	18.180	18.588	10.773
2001	1.990.094	17.477	18.508	2.747
2002	1.994.026	17.501	18.701	4.963
2003	1.995.033	17.321	19.451	2.207
2004	1.996.433	17.961	18.523	3.530
2005	1.997.590	18.157	18.825	1.719
2006	2.003.358	18.932	18.180	6.436
2007	2.010.377	19.823	18.584	6.267
2008	2.025.866	21.817	18.308	14.250
2009	2.032.362	21.856	18.750	2.987
2010	2.046.976	22.343	18.609	11.508
2011	2.050.189	21.947	18.699	-521
2012	2.055.496	21.938	19.257	2.059
2013	2.058.821	21.111	19.334	644
2014	2.061.085	21.165	18.886	487
2015	2.062.874	20.641	19.834	-490
2016	2.064.188	20.345	19.689	507
2017	2.065.895	20.241	20.509	1.051
2018	2.066.880	19.585	20.485	1.253
2019	2.080.908	19.328	20.588	14.928
2020	2.095.861	18.767	24.016	16.213
2021	2.108.977	18.984	23.261	18.365
2022	2.107.180	17.627	22.492	2.480

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023) in lastni izračuni

Preglednica 2: Število živorojenih, umrlih, priseljenih in odseljenih oseb v RS med letoma 2013 in 2023

Leto	Živorojeni	Umrli	Priseljeni Si	Priseljeni	Odseljeni Si	Odseljeni
2013	4.952	5.454	634	2.967	1.821	1.642
2014	4.993	5.089	830	2.833	1.986	1.798
2015	4.888	5.600	671	2.812	1.988	1.705
2016	4.915	5.518	683	2.957	2.061	1.793
2017	4.768	6.204	799	3.281	2.017	1.686
2018	4.703	5.748	1.296	4.108	2.115	1.840
2019	4.565	5.980	1.008	6.773	1.337	1.636
2020	4.453	5.734	987	6.374	1.620	3.126
2021	4.497	6.451	830	4.413	1.288	3.852
2022	4.198	6.305	727	6.364	1.636	4.313
2023	3.971	5.829	1.093	8.350	1.589	5.294

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023)

2.2 Gibanje in struktura prebivalstva na območju RS med letoma 2013 in 2023

Glede na razpoložljive podatke SURS je mogoče spremljati rodnost (živorojeni) in umrljivost (umrli) ter priseljevanje in odseljevanje državljanov RS (priseljeni Si/odseljeni Si) in državljanov tujih držav (priseljeni/odseljeni).

Iz podatkov v preglednici 2 je mogoče razbrati, da je naravni prirast vsa leta negativen, kar pomeni, da se rodi manj oseb, kot jih umre, in sicer se je med letoma 2013 in 2023 rodilo skupno 50.903 oseb in umrlo 63.912 oseb, kar pomeni skupno 13.009 več umrlih kot rojenih. Ob tem je mogoče razbrati tudi, da se je v RS priselilo 60.790 oseb, odselilo pa 48.143 oseb, kar pomeni, da se je priselilo 12.647 oseb več, kot se jih je izselilo. Tako je bilo 1. januarja 2023 v RS 362 oseb manj kot 1. januarja 2013.

Prav tako je iz podatkov razvidno tudi, kako se je spreminjala sestava prebivalstva, saj je očitno, da se je izselilo skupno 19.458 državljanov RS, priselilo pa le 9.558, kar pomeni skupno zmanjšanje števila državljanov RS za 9.900 oseb. Priselilo se je 51.232 tujih državljanov in odselilo 28.658 teh, kar pomeni skupno povečanje števila tujih državljanov za 22.547 oseb. Razvidno je torej, da se razmerje med državljani RS in tujimi državljani v RS spreminja zaradi pozitivnega selitvenega prirasta tujih državljanov in tudi negativnega selitvenega prirasta državljanov RS.

Preglednica 3: Sprememba strukture prebivalstva v podravski regiji med letoma 2018 in 2023

Država	2018	2023
Bosna in Hercegovina	6.902	13.157
Hrvaška	2.230	1.852
Kosovo	2.048	4.187
Srbija	2.032	3.375
Severna Makedonija	890	1.274
Ukrajina	337	1.373
druge tuje države	1.969	2.653
tujci skupaj	16.408	27.871

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023)

Preglednica 4: Sprememba strukture prebivalstva v MOM med letoma 2018 in 2023

Država	2018	2023
Bosna in Hercegovina	4.659	8.042
Srbija	1.251	1.873
Kosovo	1.194	2.355
Hrvaška	873	841
Severna Makedonija	603	858
druge tuje države	1.224	2.288
tujci skupaj	9.804	16.257

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023)

Preglednica 5: Pregled strukture prebivalstva glede na državljanstvo med letoma 2018 in 2023

Leto	RS	Podravska regija	MOM
2018			
prebivalci skupaj	2.066.880	322.085	110.871
tuji državljani	121.875	16.408	9.804
odstotni delež tujih državljanov	5,90	5,09	8,84
2023	RS	Podravska regija	MOM
prebivalci skupaj	2.116.972	329.014	113.000
tuji državljani	189.796	27.871	16.257
odstotni delež tujih državljanov	8,97	8,47	14,39

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023)

2.3 Primerjava strukture prebivalstva v podravski statistični regiji med letoma 2018 in 2023

Na zaprosilo raziskovalca z 28. septembra 2023 je SURS pripravil podatke o številu prebivalcev s tujim državljanstvom po starosti in najpogostejših državah državljanstva za podravsko regijo na 1. januarja 2018 in 1. januarja 2023. Ob dostopnih podatkih o številu prebivalstva na 1. januarja 2018 (322.085) in 1. januarja 2023 (329.014) je bila pripravljena analiza spremembe strukture prebivalstva med letoma 2018 in 2023 v podravski regiji.

Iz preglednice 3 je razvidno, da je od leta 2023 v podravski regiji 11.463 več tujih državljanov kot leta 2018. Ob tem je očitno tudi, da se je skupno število prebivalcev v regiji povečalo le za 6.929 oseb. Iz tega izhaja, da je delež tujih državljanov v podravski regiji leta 2018 znašal 5,09 % celotnega prebivalstva regije in da se je do leta 2023 povečal na 8,47 % celotnega prebivalstva regije. Največ tujih državljanov prihaja iz Bosne in Hercegovine, sledijo prebivalci iz Kosova in Srbije.

2.4 Primerjava strukture prebivalstva v MOM med letoma 2018 in 2023

Na zaprosilo raziskovalca z 28. septembra 2023 je SURS pripravil podatke o številu prebivalcev s tujim državljanstvom po starosti in najpogostejših državah državljanstva za MOM na 1. januarja 2018 in 1. januarja 2023. Ob dostopnih podatkih o številu prebivalstva na 1. januarja 2018 (110.871) in 1. januarja 2023 (113.000) je bila pripravljena analiza spremembe strukture prebivalstva v MOM med letoma 2018 in 2023.

Iz preglednice 4 je razvidno, da je leta 2023 v MOM 6.453 več tujih državljanov kot leta 2018. Ob tem je očitno, da se je skupno število prebivalcev v MOM povečalo samo za 2.129 oseb. Delež tujih državljanov v MOM je leta 2018 znašal 8,84 % celotnega prebivalstva mestne občine in do leta 2023 je zrastel na 14,39 %. Največ tujih državljanov prihaja iz Bosne in Hercegovine, sledijo prebivalci iz Kosova in Srbije.

2.5 Ugotovitve glede strukture prebivalstva

Iz podatkov, pridobljenih s pomočjo SURS, je bil pripravljen pregled strukture prebivalstva za območje MOM, podravske regije in RS za leti 2018 in 2023. Iz preglednice 5 je razvidno, da se delež tujih državljanov povečuje na območju države, regije in tudi mestne občine, hkrati pa je očitno, da se prav v MOM delež tujih državljanov povečuje bistveno bolj kot na ravni regije ali države. Zaradi povečanega deleža tujih državljanov je nujno treba okrepiti tudi podporo tujim državljanom, ki (kot je razvidno iz preglednice 5) na območju MOM predstavljajo že skoraj 15 % prebivalstva.

3 Potrebe po podpori integraciji

Ugotovitve iz drugega poglavja o spremembi strukture prebivalstva neposredno vplivajo na lokalno skupnost, v kateri prihaja do tovrstnih sprememb. Ti vplivi so najbolj opazni pri skupnostih priseljencev, v katerih so tudi šoloobvezni otroci in drugi družinski člani, ki so prišli v RS zaradi združitve družine in ne neposredno zaradi iskanja zaposlitve. V ta namen je bila opravljena primerjava stanja otrok v starostni skupini 0–14 let za največje skupine tujih državljanov na območju MOM, podravske regije in RS za leti 2018 in 2023.

Preglednica 6: Otroci, stari med 0 in 14 let, glede na državljanstvo v letu 2018

Državljanstvo	Prebivalstvo skupaj	Tuji državljani	0–14 let skupaj	0–14 let tujci	0–14 let tujci (v odstotnih deležih)
Maribor					
Bosna in Hercegovina		4.659		617	4,43
Srbija		1.251		121	0,87
Kosovo		1.194		281	2,02
Hrvaška		873		35	0,25
Severna Makedonija		603		90	0,65
druga državljanstva		1.224		157	1,13
skupaj	110.087	9.804	13.916	1.301	9,35
Podravje					
Bosna in Hercegovina		6.902		773	1,76
Hrvaška		2.230		47	0,11
Kosovo		2.048		526	1,20
Srbija		2.032		161	0,37
Severna Makedonija		890		130	0,30
Ukrajina		337		33	0,08
druga državljanstva		1.969		198	0,45
skupaj	322.085	16.408	43.893	1.868	4,26
Slovenija					
Bosna in Hercegovina		54.044		6.843	2,20
Kosovo		14.860		3.760	1,21
Srbija		11.832		918	0,30
Severna Makedonija		11.346		2.087	0,67
Hrvaška		9.472		364	0,12
Bolgarija		3.153		158	0,05
Ruska federacija		2.570		459	0,15
Italija		2.226		174	0,06
Ukrajina		2.030		259	0,08
druga državljanstva		10.342		1.117	0,36
skupaj	2.066.880	121.875	310.677	16.139	5,19

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023)

Iz preglednic 6 in 7 je razvidno, da tudi delež predšolskih in šoloobveznih otrok narašča, kar je poseben izziv pri njihovi integraciji v družbo. Zaradi težav s komunikacijo med šolo in družinami tujejezičnih otrok prihaja do izzivov za šolo,

ki vodijo v posledično oteženo pedagoško delo, kar pomeni nižjo kakovost in manjši obseg snovi, ki je lahko poglobljeno obravnavana, kar lahko zmanjša tudi možnosti otrok za kakovostno integracijo v družbo. V gradivu za mestni svet

Preglednica 7: Otroci, stari med 0 in 14 let, glede na državljanstvo v letu 2023

Državljanstvo	Prebivalstvo skupaj	Tuji državljani	0–14 let skupaj	0–14 let tujci	0–14 let tujci (v odstotnih deležih)
Maribor					
Bosna in Hercegovina		8.042		1.189	8,31
Srbija		1.873		176	1,23
Kosovo		2.355		528	3,69
Hrvaška		841		63	0,44
Severna Makedonija		858		111	0,78
druga državljanstva		2.288		359	2,51
skupaj	113.000	16.257	14.309	2.426	16,95
Podravje					
Bosna in Hercegovina		13.157		1.570	3,48
Hrvaška		1.852		90	0,20
Kosovo		4.187		928	2,06
Srbija		3.375		238	0,53
Severna Makedonija		1.274		163	0,36
Ukrajina		1.373		306	0,68
druga državljanstva		2.653		246	0,55
skupaj	329.014	27.871	45.055	3.541	7,86
Slovenija					
Bosna in Hercegovina		87.446		12.004	3,78
Kosovo		27.013		5.775	1,82
Srbija		17.652		1.434	0,45
Severna Makedonija		14.863		2.543	0,80
Hrvaška		9.819		560	0,18
Bolgarija		3.135		193	0,06
Ruska federacija		4.172		711	0,22
Italija		2.695		244	0,08
Ukrajina		8.524		2.030	0,64
druga državljanstva		14.477		1.379	0,43
skupaj	2.116.972	189.796	317.531	26.873	8,46

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023)

MOM je avtor tega prispevka predstavil ugotovitve, vezane na stanje spremenjene strukture prebivalstva. Ob spremembi prebivalstvene strukture Maribora, v katerem naglo raste delež priseljenih prebivalcev, največ z državljanstvom Bosne in

Hercegovine, Hrvaške, Srbije, Kosova in Severne Makedonije, prihaja do težav v komunikaciji s šoloobveznimi otroki in njihovimi starši. Zlasti v primeru priseljevanja z albansko govorečega območja (predvsem Kosovo in Severna Makedonija)

Preglednica 8: Učenci tujci na mariborskih OŠ, februar 2022

OŠ	Otrok skupaj	Iz tujine	Odstotni deleži	Romski otroci	Odstotni deleži
OŠ Maksa Durjave	245	45	18,37	34	13,88
OŠ Franceta Prešerna	721	139	19,28	36	4,99
OŠ Franca Rozmana Staneta	651	106	16,28	40	6,14
OŠ borcev za severno mejo	357	41	11,48	34	9,52
OŠ Janka Padežnika	459	47	10,24	45	9,8
OŠ Slave Klavore	338	55	16,27	9	2,66
OŠ Leona Štuklja	326	41	12,58	15	4,6
OŠ Draga Kobala	518	44	8,49	34	6,56
OŠ Prežihovega Voranca	480	67	13,96	4	0,83
OŠ Bojana Illica	506	69	13,64	0	0
Gustav Šilih	237	1	0,42	31	13,08
OŠ Martina Konšaka	438	44	10,05	14	3,2
OŠ bratov Polančičev	496	50	10,08	10	2,02
OŠ Angela Besednjaka	519	56	10,79	4	0,77
OŠ Toneta Čufarja	448	29	6,47	12	2,68
OŠ Tabor I	601	37	6,16	7	1,16
OŠ Kamnica	357	11	3,08	0	0
OŠ Ludvika Pliberška	564	16	2,84	0	0
OŠ Malečnik	208	2	0,96	0	0
OŠ Rada Robiča Limbuš	423	0	0	0	0
Skupaj	8.892	900	10,12	329	3,7

Vir: Jurišič (2022)

se pojavljajo jezikovne (neznanje slovenskega jezika, otežena komunikacija – zlasti pri ženskah) in socialno-kulturne ovire (neenakopraven položaj žensk, ki niso vključene v delovni proces in ne znajo jezika, vendar so večinoma tiste, ki skrbijo za izobraževanje otrok) za integracijo v družbo. Ker so otroci med 6. in 15. letom starosti zakonsko šoloobvezni, je OŠ tisti vezni člen, pri katerem prihaja do kulturnega stika med tujimi družinami in lokalnim okoljem. Hkrati je lahko prav v OŠ veliko priložnosti za spodbujanje integracije tujcev. Vendar če starši (zlasti matere in posledično tudi otroci) nimajo znanja slovenskega jezika, prihaja do ovir v komunikaciji ter vzpostavitev zaupanja med šolo in priseljeno družino. Težava se nato stopnjuje, ko prihaja do neformalnega grupiranja med vrstniki (glede na jezik, ki ga govorijo, in glede na socialne stike njihovih staršev), kar pogloblja segregacijo med lokalnim prebivalstvom in priseljenci ter med posameznimi skupinami priseljencev. Ob tem se jezikovne ovire le stopnjujejo, saj prihaja do ustvarjanja zaprtih skupin, ki uporabljajo svoj jezik in tako ne pridobivajo kompetenc uporabe slovenskega jezika (Jurišič, 2022). Na ta izziv so opozarjali ravnatelji OŠ v MOM,

kar je avtor tega prispevka povzel v predstavitvi odboru za lokalno samoupravo in splošne zadeve MOM. Predstavljeno je bilo stanje, ki je povzeto v preglednici 8.

Avtor tega prispevka v nadaljevanju povzema okoliščine, kot so jih predstavili ravnatelji določenih OŠ v Mariboru in okolici, kjer je zaznan višji delež otrok s tujih govornih območij. Zaradi otežene integracije tujejezičnih otrok prihaja do teh identificiranih posledic:

- otroci, ki ne morejo funkcionalno uporabljati slovenskega jezika, imajo večje učne težave (težko sledijo učnim predmetom, poglobljajo se razlike med vrstniki, pomanjkanje motivacije), zaradi česar se pojavljajo vedenjske motnje;
- zaradi učnih težav in vedenjskih motenj je nujno v izobraževalni proces vključiti starše, ki večinoma tudi ne razumejo jezika in niso primerno integrirani v lokalno okolje, s čimer se dodatno pogloblja razhajanje med domačimi in tujimi učenci; ob slabi integraciji in morebitnih pritiskov staršev na učence prihaja tudi do družinskega nasilja;
- tovrstno stanje povzroča dodatno segregacijo med skupi-

nami učencev, kar pripelje do ustvarjanja zaprtih skupin, ki uporabljajo posamezni jezik; proces potencialno vodi v oblikovanje tolpa na območjih tovrstne populacije;

- zaradi oteženega dela v šolah s tovrstnimi težavami se pojavlja upad kakovosti dela s celotno populacijo na šoli, kar pomeni slabše možnosti za vse učence šole;
- zaradi nižjih učnih uspehov in slabših možnosti celotne šolske populacije se degradira celotno naselje, ki je vezano na tovrstne šole, kar znova krepi potencial tvorjenja tolpa in degradacijo naselja (Jurišić, 2022).

Opisan položaj je nevzdržen za OŠ in starše, ki želijo aktivno sodelovati v procesu izobraževanja svojih otrok in prispevati k temu, vendar zaradi pomanjkanja znanja slovenskega jezika in poznavanja slovenskega kulturnega okolja preprosto ne morejo nuditi podpore svojim otrokom. Zaradi nesposobnosti komuniciranja s šolo tudi ne morejo sodelovati z učitelji. V rahli prednosti so tisti starši, ki imajo jezikovne kompetence jezikov, ki jih ima tudi vsaj del kadra na šoli, znanje jezikov, kot so skupni jezik nekdanje države Jugoslavije, nemški ali angleški jezik, zaradi česar so v prednosti tujci z znanjem slovanskih jezikov. V primeru slovanskih jezikov je sicer komunikacija okrnjena, vendar lahko učitelji in starši šoloobveznih otrok vzpostavijo vsaj osnovno komunikacijo, česar v primeru drugih jezikovnih skupin (npr. albanske) ni mogoče zagotoviti.

Kot težava pri komunikaciji je navedena nesposobnost komuniciranja brez prevajalca, ki ga šole ne morejo zagotoviti, zato to vlogo običajno prevzame šoloobvezen otrok. To ustvarja sporne situacije, saj mladoletna oseba z nedokončanim šolanjem in tako nepotrjenim znanjem obeh jezikov prevaja trditve, ki se navezujejo neposredno nanjo (otrok prevaja poročanje učiteljev o svojem delu staršem). Tak položaj je sicer za šolo nesprejemljiv, vendar v šolskem letu 2021/22 večina šol ni imela drugega načina komuniciranja.

4 Sklep

Treba je pospešiti procese integriranja tujih državljanov v družbo in lokalno okolje. Prav OŠ so tisti vezni člen, pri katerem prihaja do kulturnega stika med tujimi družinami in lokalnim okoljem. Vendar šola potrebuje za to primerno dodatno osebje, ki bo lahko prevzelo vlogo kulturnega mediatorja in prevajalca za komuniciranje s straši in nudenje pomoči otrokom. Smiselni ukrep bi bila uporaba kulturnih mediatorjev, ki bi bili na voljo šolam in občini. Tujejezične družine so prav tako prebivalci mesta, ki z dovoljenjem za stalno bivanje pridobijo iz tega izhajajočo volilno pravico na lokalni ravni in tako soddločajo o občinski politiki (Jurišić, 2022). Primeri dobre prakse so romski pomočniki, ki so ključni za integracijo romske skupnosti v lokalno okolje. Tovrstna praksa pa zaradi drugega statusa

romske manjšine v RS ni prenosljiva na druge skupine prebivalcev, ki se v praktičnem smislu srečujejo s podobnimi jezikovnimi težavami na področju integracije v lokalno skupnost.

Smiselno bi bilo, da bi Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ob medresorskem usklajevanju z drugimi ministrstvi (Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in Urad Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov) uvedlo program kulturnih mediatorjev/pomočnikov, ki bi bili na voljo šolam na območjih, kjer bi se zaznal določen odstotek tujih otrok iz istega jezikovnega in kulturnega okolja. Uvedli bi se ukrepi, ki bi po vzoru *Zakona o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010–2019* (ZR-PPR1015, Ur. l. RS, št. 87/09, 82/15 in 27/17) omogočali integracijsko podporo na območjih z zaznano koncentracijo šoloobveznih otrok s tujega govornega območja.

Mag. Borut Jurišić

Regionalna razvojna agencija za Podravje – Maribor, Maribor

E-pošta: borut.jurisc@rra-podravje.si

Viri in literatura

Jurišić, B. (2022): *Družbena integracija priseljenskih družin na območju Mestne občine Maribor*. Gradivo za predstavitev na mestnem svetu Mestne občine Maribor. Maribor, Mestna občina Maribor, Odbor za lokalno samoupravo in splošne zadeve.

Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj (2023): *Regionalni razvoj*. Ljubljana.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2023): *Migracija*. Dostopno na: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=migracija> (sneto 28. 10. 2023).

Statistični urad Republike Slovenije (2023): *Prebivalstvo*. Dostopno na: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo> (sneto 26. 10. 2023).

Zakon o razvojni podpori Pomurski regiji v obdobju 2010–2019 (ZR-PPR1015). Uradni list Republike Slovenije, št. 87/09, 82/15 in 27/17. Ljubljana.